

УДК 123+241.2+343.825
DOI <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i31.993>

В. В. Гоголь

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5236-885X>
кандидат наук із богослов'я, доцент,
завідувач кафедри богослов'я
Івано-Франківська академія Івана Золотоустого

Н. Г. Габлей

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3035-9028>
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародного, конституційного та адміністративного права
Івано-Франківський юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»

СВОБОДА ВІРОСПОВІДАННЯ ЗАСУДЖЕНОГО ЯК ВИЯВ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ СВОБОДИ РЕЛІГІЇ

Постановка проблеми. Категорія «свобода» демонструє різнобічність цього феномену й виключає можливість єдиного підходу щодо визначення. Тому у світовій сучасній думці є різні підходи щодо понятійного апарату свободи. Для того, щоб з'ясувати зміст свободи віросповідання засудженого, варто звернути увагу на погляди щодо розуміння свободи загалом і свободи релігії зокрема. Релігійне виховання засуджених – це один зі способів виховного впливу, де реалізуються його основні завдання, як-от перевиховання засудженого, тому вивчення цієї проблематики є важливим для внесення змін до законодавства України щодо механізму реалізації засудженого свободи віросповідання, а також постала необхідність зробити певну теоретичну корекцію змісту поняття «свобода релігії» і визначити конкретну перспективу подальших досліджень.

Новизна дослідження полягає в тому, що напрацювання щодо свободи віросповідання, як правило, здійснені загалом, без урахування особливостей конкретної категорії суспільства. Засуджені, котрі відбувають покарання, пов'язані з позбавленням волі, не завжди можуть реалізувати свободу віросповідання в конкретних установах.

Метою дослідження є з'ясування змісту свободи віросповідання засудженого як вияву індивідуальної свободи релігії.

Ступінь наукової розробленості. Варто зауважити, що наукові погляди на свободу вперше було обґрунтовано в працях античних мислителів (Платон, Аристотель, Епікур, Сенека, Марк Аврелій), вони розглядали свободу як явище соціальної дійсності. Пізніше релігійне підґрунтя свободи було досліджено Ф. Аквінським. Права та свободи людини було визнано основою суспільного розвитку такими вченими, як І. Берлін, Ф. Хаєк, Р. Дворкін, Г. Кельзен, М. Мюллер тощо.

Безпосередньо теоретичним підґрунтям цього дослідження стали роботи О.І. Богатирьо-

вої, Н.Г. Габлей, І.В. Пахомова, В.Д. Титова, Л.В. Ярмол та інших.

Незважаючи на значний інтерес науковців до проблеми свободи віросповідання загалом та засудженого зокрема, механізм її реалізації є недостатньо відпрацьованим.

Дискусія та результати. Свобода – це не просто відчуття реалізованої можливості вибору, а утвердження авторства у власному життєтворенні. Свобода – це завжди відповідальність за здійснений вибір у його реалізаційному вияві, за його наслідки. Ще І. Кант теоретично обґрунтував висновок, що кожна людина вільна, але не тому, що народилася вільною, а тому, що вона народилася з відповідальністю за свій вибір [1, с. 10].

Варто зауважити, що свобода розглядається як явище поліструктурне. За сферою суспільного вияву свобода може бути економічною, політичною, духовною, моральною, світоглядною. Свобода має свою структуру, до якої входять такі важливі складники, як свобода думки, свобода совісті, свобода слова, свобода релігії, свобода творчості тощо. Одним із найважливіших компонентів свободи є індивідуальна свобода, яка розглядається як головна. Погоджуємось із думкою, що всі інші види свободи є лише модифікацією її вияву, розширення останньої, тобто її застосування, її гарантією [13, с. 83].

А.І. Казаміров серед складників свободи виокремлює внутрішній і зовнішній аспекти. При цьому аспект внутрішній (внутрішня сфера свідомості індивіда) включає свободу совісті як свободу особистого переконання; свободу думки і почуття; свободу думки щодо всіх питань практичних і умоглядних або релігійних; свободу вираження та поширення думок. До зовнішньої ж сфери (сфера зовнішніх відносин з іншими людьми) належить спосіб життя, вибір професії; свобода дій [7, с. 20]. Уважаємо, що внутрішній аспект свободи є важливим для індивіда

і виявляється, зокрема, у свободі думки щодо релігійних переконань.

Свобода релігії акцентується як свобода вибору релігії, як свобода віросповідання, відправлення релігійного культу. Гарантії щодо вільного релігійного самовизначення характеризують економічні, правові, суспільно-політичні можливості свободи релігії. Можна сказати, що свобода совісті (як релігієзнавчо-правова категорія) розкриває сутність поняття «свобода релігії», яке містить у собі два аспекти свободи совісті: самовизначення особистості у сфері релігійного світогляду, релігійних орієнтацій, а також її самореалізація у сфері релігійного вибору. Підтримуємо думку, що структурно поняття «свобода релігії» має такі два основні компоненти, як «свобода віросповідань» і «свобода церкви».

Варто погодитись із Л.В. Головка, що «свобода релігії» є важливим аспектом свободи совісті віруючої особистості в предметному полі «Церква – віряни». Вона виявляє себе у можливості для віруючої людини самореалізуватися в релігійному колективі в межах певних норм без втручання одновірців або керівників релігійної організації [5, с. 39].

Якщо історично розглядати погляди щодо свободи релігії, то слід зауважити, що ще Тома Аквінський (бл. 1224–1274 рр.) активно наголошував на тому, що християнам не потрібно насильно залучати до своєї віри нових послідовників. Так, наприклад, у своїй «Сумі теології» він писав: «Є невірні, які ніколи не мали християнської віри, як-от язичники й іудеї, таких у жодному разі не можна насильно залучати до віри, щоб вони повірили, тому що віра є актом волі... Але є невір'я людей, які вже колись прийняли віру, які є еретиками і відступниками. Таких потрібно тілесно примушувати, щоб вони ... дотримувались того, що колись прийняли» [8, с. 576].

Переломним моментом у розумінні свободи релігії було прийняття Декларації «*Dignitatis Humanae*», яка констатувала, що людська особа має право на релігійну свободу. Декларація про релігійну свободу «*Dignitatis Humanae*» розкриває зміст і основні складники концептуальної матриці католицького розуміння свободи релігії (релігійної свободи), визначає принципи її уможливлення як на індивідуальному, так і спільнотному рівнях. Декларація наголошує на необхідності визнання колективної свободи віросповідання, тому що «в суспільній природі людини та в самому характері релігії ґрунтується право, згідно з яким люди (за своїми релігійними переконаннями) можуть вільно скликати сходи чи основувати виховні, культурні, хариативні, громадські товариства» [6, с. 380].

Отже, свобода релігії виявляє себе як на особистісному рівні, так і на рівні релігійних спіль-

нот. Сповідувати релігію спільно з іншими означає можливість для віруючої людини добровільно об'єднуватися зі своїми одновірцями в релігійні спільноти. Свобода віросповідання – це вияв індивідуальної свободи релігії. Погоджуємось із думкою, що свобода віросповідання як природне право людини – це можливість людини мати, приймати, змінювати, сповідувати релігійні або інші переконання, здобувати релігійну та (або) світську освіту й утримуватися від окремих дій, несумісних із релігійними чи іншими переконаннями людини [15, с. 40]. Свобода віросповідання має бути доступною для всіх категорій індивідів незалежно від життєвих ситуацій чи обставин, у яких вони опинились.

Засуджені – це особлива категорія індивідів, котрим також має бути надана можливість реалізовувати свободу віросповідання як природну можливість співжиття в соціумі, навіть якщо цей соціум – місце позбавлення волі. Відповідно до ст. 8 КВК України засуджений має право на здійснення свободи сповідувати будь-яку релігію або виражати переконання, пов'язані зі ставленням до релігії, на вільний вибір і допуск священнослужителя для відправлення релігійних таїнств і обрядів, окрім установлених обмежень [12]. У Конституції України, а саме в статті 62, задекларовано, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [10]. Звідси слідує, що особа може вважатися засудженою тільки тоді, коли винесений обвинувальний вирок. Підтримуємо позицію Н.Г. Габлей про те, що засуджений – це обвинувачений, обвинувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили [4, с. 130]. Із цього моменту в засудженого виникає комплекс прав і обов'язків, як-от право на свободу віросповідання.

Конституцією гарантовано кожному громадянину України право на свободу совісті та віросповідання. Під час реалізації цього права варто враховувати участь релігійних організацій у роботі із засудженими, багатоконфесійність українського суспільства, у зв'язку з чим адміністрації виправних установ вкрай важливо забезпечити закріплений у Конституції України принцип рівності всіх віросповідань. Ст. 7 КВК України закріплює, що дискримінація засуджених за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, за мовними або іншими ознаками забороняється.

Згідно зі статистичними даними сьогодні в органах і установах Державної кримінально-виконавчої служби України облаштовано і діє 267 культових релігійних споруд (храми, каплиці, молитовні будинки та молитовні кімнати). Кіль-

кість засуджених, які активно відвідують духовно-просвітницькі заходи, становить близько 12,5 тис. осіб, що складає 22% від загальної кількості засуджених та осіб, узятих під варту. Тобто бачимо, що запит щодо свободи віросповідання є, хоча й невеликий відсоток.

Адміністрація колонії не має виявляти свого ставлення до певної релігії чи конфесії. Про це зазначено у доповненні до частини третьої статті 128 КВК України, яка регламентує порядок проведення богослужінь і релігійних обрядів у колоніях. Богослужіння і релігійні обряди в колоніях проводяться за проханням засуджених або за зверненням релігійної організації в неробочий час. Адміністрація колонії сприяє запрошенню священнослужителів, бере участь у визначенні місця, часу та інших умов проведення богослужіння, обряду або церемонії. Адміністрація колонії не має виявляти свого ставлення до певної релігії чи конфесії. У колонії для відправлення релігійних обрядів можуть допускатися тільки представники релігійних організацій, які офіційно зареєстровані у встановленому законом порядку.

Важливу роль у реалізації права засудженого на віросповідання відіграє душпастирська опіка засуджених – діяльність в установах виконання покарань священнослужителів (капеланів), уповноважених релігійними організаціями, статуту (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку, спрямована на задоволення релігійних потреб засуджених, їх духовне виховання.

Для координації заходів душпастирської опіки засуджених центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, створює дорадчий орган, до складу якого входять представники заінтересованих релігійних центрів і управлінь, статуту (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку. Порядок спеціальної підготовки священнослужителів (капеланів) та надання повноважень на здійснення заходів душпастирської опіки засуджених погоджуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

Заходи душпастирської опіки не повинні порушувати встановлений законом та іншими нормативно-правовими актами порядок виконання і відбування покарань. Зустрічі священнослужителів (капеланів) із засудженими надаються у час, вільний від роботи (навчання) засуджених, без обмеження кількості зустрічей у місці, визначеному адміністрацією установи виконання покарань. Адміністрація установ виконання покарань сприяє забезпеченню конфіденційності зустрічей засуджених зі священнослужителями (капеланами). Священнослужителі (капелани) можуть відвідувати установи

виконання покарань для проведення заходів душпастирської опіки за спеціальним дозволом адміністрації таких установ у завчасно погоджений з адміністрацією установи час.

Кожному ув'язненому має бути дозволено задоволяти потреби свого релігійного життя за допомогою участі в богослужіннях, які проводяться в установі, та отримання у своє розпорядження книг релігійного змісту, що включають основні принципи їх віросповідання (Мінімальні стандартні правила поведінки з ув'язненими, стаття 42). Відповідно до статті 41, якщо у виправній установі перебуває достатня кількість ув'язнених одного віросповідання, то професійний представник цієї конфесії може бути призначений або затверджений для роботи з ними на постійній основі. Йому має бути дозволено проводити регулярні богослужіння й індивідуальні (на конфіденційній основі) бесіди із засудженими в узгоджений з адміністрацією час. Жодному засудженому не може бути відмовлено в доступі до зазначеного представника. «Релігійна свобода» в установах виконання покарання неможлива без допомоги відповідних релігійних представників. Ця допомога необхідна для того, щоб засуджені могли користуватися своїми релігійними правами.

У питанні свободи віросповідання засуджених варто також приділити увагу роботі «тюремних священників». Позитивний досвід щодо цього спостерігається в Польщі. Так, головний капелан призначається конференцією польських єпископів і виконує обов'язки особливого посередника між державою і церквою. Безпосередньо у виправному закладі служить капелан, котрий укладає письмову угоду з керівником цього закладу. Варто зазначити, що у Польщі тюремний капелан є водночас парафіяльним священником, якого утримує (тобто сплачує йому заробітну плату) конкретна парафія, а рідкісних випадках (за наявності бюджетних можливостей) певна фінансова винагорода капелану може надаватися адміністрацією виправної установи.

В Україні капеланство в місцях позбавлення волі позитивно впливає на процес морального виховання тих, хто відбуває покарання у виправних закладах. Проблемним цей інститут є тому, що майже відсутнє законодавче врегулювання цього виду діяльності релігійних організацій. У 2015 році в КВК України внесені зміни, які дещо закріпили статус капеланів. Так, зазначено, що зустрічі священнослужителів (капеланів) із засудженими надаються у час, вільний від роботи (навчання) засуджених, без обмеження кількості зустрічей у місці, визначеному адміністрацією установи виконання покарань. Адміністрація установ виконання покарань сприяє забезпеченню конфіденційності зустрічей засуджених зі священнослужителями (капеланами).

Священнослужителі (капелани) можуть відвідувати установи виконання покарань для проведення заходів душпастирської опіки за спеціальним дозволом адміністрації таких установ у завчасно погоджений з адміністрацією установи час. Також підкреслено, що таємниця сповіді є недоторканою й охороняється законом. Забороняється оприлюднювати, фіксувати технічними засобами та відтворювати будь-яку інформацію, отриману зі сповіді. Відомості, отримані зі сповіді, не можуть бути предметом досудового розслідування, досудового слідства чи кримінального провадження, використовуватися як доказ. Ніхто в жодному разі не може допитувати священнослужителя, перекладача чи іншу особу з питань, пов'язаних із конфіденційністю сповіді.

Щодо діяльності різних конфесій, релігійних організацій, то кожна має вільний та рівний доступ до здійснення душпастирства в місцях позбавлення волі. Головними напрямками служіння є проповідь, катехізація, уділення Святих Тайн, сприяння у підтримці зв'язків із родиною, навчання священників і волонтерів основам місії Церкви у кримінально-виконавчих установах. Неділя про Блудного Сина, за два тижні до Великого Посту, є проголошеним у Церкві днем особливої пастирської турботи й молитви за в'язнів.

Перебуваючи в ізоляції, для засудженого важливими є турбота про нього та допомога у вирішенні проблем, які він не може розв'язати самостійно. Ефективна цілеспрямована діяльність персоналу установ виконання покарань для забезпечення виправлення та ресоціалізації засуджених є неможливою без залучення інших соціальних інституцій [1, с. 10]. Особливе місце серед них посідають релігійні організації, або церковні інститути, які мають певні соціальні функції. Так, В. Титов поділяє соціальні функції Церкви на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх (основних) функцій він зараховує: 1) функцію богослужіння, пов'язану із задоволенням релігійних культурних потреб вірян; 2) функцію церковного управління, пов'язану з необхідністю упорядкованого забезпечення діяльності Церкви як соціального інституту; 3) господарсько-економічну функцію, пов'язану з матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням Церкви.

Зовнішніми (додатковими) функціями Церкви є: 1) нормотворча, яка пов'язана з регламентацією життя вірян; 2) виховна, що полягає у релігійній освіті дітей та дорослих (через катехізацію тих, хто готується ввійти до цієї конфесії, та через повчальні проповіді, сповіді тощо); 3) благодійна, що реалізується через підтримку засуджених, створення і підтримку притулків для звільнених з установ виконання покарань та інших осіб тощо; 4) місіонерська, яка здійснюється з метою залучення до Церкви нових членів; 5) політична [14, с. 30–31].

Зважаючи на такий поділ, варто підкреслити, що свобода віросповідання засудженого є виявом свободи релігії загалом. Ця свобода виражається як в індивідуальному вияві (конфіденційні зустрічі священнослужителів (капеланів) із засудженими), так і колективному (Богослужіння і релігійні обряди в колоніях за проханням засуджених).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, свобода релігії засудженого визначається як свобода вибору релігії, як свобода віросповідання, відправлення релігійного культу. Вона характеризує економічні, правові, суспільно-політичні можливості і гарантії щодо вільного релігійного самовизначення. Потреба в залученні церкви постає на тлі неспроможності державних інституцій забезпечити в межах установ виконання покарань ресоціалізацію засуджених, яка би дозволяла їм у подальшому успішно реінтегруватись у суспільство. До основних аргументів на користь залучення Церкви до роботи із засудженими до позбавлення волі належать: здатність релігії ефективно впливати на моральність і духовність особистості, спонукати її до безумовного дотримання відповідних принципів та норм; високий авторитет Церкви в українському суспільстві; висока оцінка діяльності Церкви працівниками пенітенціарних установ; запит на духовну підтримку і довіра з боку більшості засуджених, теологічне підґрунтя роботи із засудженими тощо. Варто зазначити, що залученість засуджених до релігійних обрядів та інших атрибутів релігійності не завжди пов'язана з інтерналізацією релігійних догм, а може свідчити лише про прийняття зовнішніх форм релігійності (відвідування богослужінь, носіння хрестиків, зберігання релігійних книг та ікон).

Література

1. Бабій М.Ю. Свобода совісті та свобода релігії: теоретичний аспект. *Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник*. № 2(2). 2014. С. 10–14.
2. Богатирьова О.І. Участь громадськості у процесі виправлення та ресоціалізації засуджених, підбличкових кримінально-виконавчій інспекції. *Правничий часопис Донецького університету*. № 2. 2013. С. 129–135.
3. Бородовська Н. Забезпечення правового статусу засудженого до позбавлення волі. *Прокуратура. Людина. Держава*. № 9. 2004. С. 104–113.
4. Габлей Н.Г. Недопустимість погіршення становища виправданого та засудженого в кримінальному провадженні / // *Правова система України: стан та актуальні проблеми. Збірник матеріалів шостої Всеукраїнської науково-практичної конференції*, (Івано-Франківськ, 25 травня 2018 року). Івано-Франківськ: Видавник Голіней О.В., 2018. С. 129–132.
5. Головка Л.В. Свобода буття релігії в суспільстві. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2011. Вип. 45. С. 38–43.

6. Декларація про релігійну свободу «Гідності людської – Dignitatis Humanae» / Документи Другого Ватиканського Собору. Конституції, декрети, декларації. Львів : Монастир Монахів Студійського Уставу, Видавничий відділ «Свічадо», 1996. С. 375–392.

7. Казамиров А.И. Уголовно-правовая защита права человека на свободу : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право». Р., 2003. 28 с.

8. Католическая энциклопедия. Т. IV. Р–Я. Москва : Научная книга, Изд-во Францисканцев, 2011. 1910 с.

9. Конвенція про захист прав людини і основних свобод від 4 листопада 1950р. Ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17 липня 1997 р. *Голос України*. 2001. № 3. С. 6–8.

10. Конституція України від 28 червня 1996 року URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 25.05.2021).

11. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 25.05.2021).

12. Кримінально виконавчий кодекс від 11.07 2003 року – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#n944> (дата звернення: 25.05.2021).

13. Некрасова Н.А. Онтология человеческого бытия. Философия, вера, духовность: истоки, позиция и тенденции развития : монография / под ред. О. И. Кирикова. Воронеж, 2004. С. 5–22.

14. Титов В.Д., Качурова С.В., Барабаш О.В. Религиоведение. Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / за ред. В.Д. Титова. Харків : Право, 2004. 272 с.

15. Ярмол Л.В. Свобода віросповідання: позитивні тенденції та проблеми юридичного забезпечення в Україні. *Юридичний науковий журнал*. 2020. № 6. С. 39–42

Анотація

Гоголь В. В., Габлей Н. Г. Свобода віросповідання засудженого як вияв індивідуальної свободи релігії. – Стаття.

У статті здійснено комплексне теоретичне дослідження права засудженого на свободу віросповідання та релігійний вплив на засуджених УГКЦ, як-от здійснення духовного наставництва для засуджених, поширення релігійної освіченості в середовищі засуджених, відправи церковної служби священиками у спеціально створених для цього приміщеннях, проповіді священнослужителів, здійснення обрядів, а також читання релігійних текстів.

Кожна людина має право на свободу думки, совісті та релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання і свободу сповідувати свою релігію або переконання як одноособово, так і спільно з іншими. Свобода віросповідання є основою буття демократичного суспільства, важливою передумовою правової демократії та існування інших прав і свобод людини як особи. У Конституції України закріплена свобода віросповідання (свобода сповідувати будь-яку

релігію або не сповідувати ніякої) та свобода світогляду (стаття 35).

У статті свобода релігії визначається як свобода вибору релігії, як свобода віросповідання, відправлення релігійного культу, яка характеризує економічні, правові, суспільно-політичні можливості і гарантії щодо вільного релігійного самовизначення. Свобода совісті розкриває сутність поняття «свобода релігії», яке містить у собі два аспекти свободи совісті: самовизначення особистості у сфері релігійного світогляду, релігійних орієнтацій, а також її самореалізація у сфері релігійного вибору. Також зазначається, що сповідувати релігію засудженим спільно з іншими означає можливість для віруючої людини добровільно об'єднуватися зі своїми одновірцями в релігійні спільноти. Свобода віросповідання – це вияв індивідуальної свободи.

Досліджено, що важливу роль у реалізації права засудженого на віросповідання відіграє душпастирська опіка засуджених – діяльність в установах виконання покарань священнослужителів (капеланів), уповноважених релігійними організаціями, статуту (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку, спрямована на задоволення релігійних потреб засуджених, їх духовне виховання.

Таким чином, свобода релігії засудженого визначається як свобода вибору релігії, як свобода віросповідання, відправлення релігійного культу. Вона характеризує економічні, правові, суспільно-політичні можливості і гарантії щодо вільного релігійного самовизначення. Потреба у залученні церкви постає на тлі неспроможності державних інституцій забезпечити в межах установ виконання покарань ресоціалізацію засуджених, яка би дозволяла їм у подальшому успішно реінтегруватись у суспільство.

Ключові слова: засуджений, віросповідання, свобода релігії, релігійні організації, душпастирство.

Summary

Gogol V. V., Hablei N. G. Freedom of religion of the convict as a manifestation of individual freedom of religion. – Article.

The article provides a comprehensive theoretical study of the convict's right to freedom of religion and religious influence on convicts of the UGCC, in particular: spiritual mentoring for convicts, dissemination of religious education among church, services by priests at facilities set up for it, sermons by the clergy, committing rites as well as reading religious texts.

Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief, and freedom, either alone or in community with others, to practice his religion or belief. Freedom of religion is the basis of a democratic society, an important prerequisite for legal democracy and the existence of other human rights and freedoms as individuals. The Constitution of Ukraine enshrines freedom of religion (freedom to profess any religion or not to profess any) and freedom of worldview (Article 35).

The article defines freedom of religion as freedom of choice of religion, as freedom of religion, worship, which characterizes the economic, legal, socio-political

opportunities and guarantees of free religious self-determination. Freedom of conscience reveals the essence of the concept of “freedom of religion”, which includes two aspects of freedom of conscience: self-determination of the individual in the field of religious worldview, religious orientations, and its self-realization in the field of religious choice. It is also stated that professing religion with convicts together with others means an opportunity for a believer to voluntarily associate with his fellow believers in a religious community. Freedom of religion is a manifestation of individual freedom.

It is investigated that an important role in the realization of the convict's right to religion is played by the pastoral care of convicts - activities in penitentiaries of

clergy (chaplains), authorized by religious organizations, whose statutes (provisions) are registered in the manner prescribed by law, is directed to meet the religious needs of convicts, their spiritual education.

Thus, the freedom of religion of the convict is defined as freedom of choice of religion, as freedom of religion, worship. It characterizes economic, legal, socio-political opportunities and guarantees of free religious self-determination. The need to involve the church arises against the background of the inability of state institutions to ensure the re-socialization of convicts within penitentiary institutions, which would allow them to reintegrate successfully into society in the future.

Key words: convict, religion, freedom of religion, religious organizations, pastoral care.